

Tomasz Duda, tomasz.duda@usz.edu.pl,
Zbigniew Głabiński, zbigniew.glabinski@usz.edu.pl
Daniel Szostak, daniel.szostak@usz.edu.pl
Instytut Gospodarki Przestrzennej i Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Uniwersytet Szczeciński, Szczecin

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu białogardzkiego

Abstrakt: Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu białogardzkiego jest częścią szerszego projektu prowadzonego przez „Turystykę Kulturową” mającego na celu badania i porównanie potencjału poszczególnych mikroregionów w Polsce. Została ona przeprowadzona zgodnie z metodą opracowaną przez Armina Mikos von Rohrscheidt w 2010 r. w oparciu o bonitację punktową z odpowiednio dobranymi kryteriami odnośnie poszczególnych form wycieczek kulturowych i grup walorów. Analiza, podobnie jak wszystkie poprzednie, skupia się na potencjalnych celach turystyki kulturowej, zagospodarowaniu turystycznym oraz dostępności badanego obszaru.

I. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badań: powiat białogardzki

Lokalizacja: województwo zachodniopomorskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (wyd.2), wyd. KulTour.pl, Poznań

Kwerenda: źródłowa i literatury: październik-grudzień 2017 i styczeń-marzec 2018

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: czerwiec-lipiec 2018 i maj 2019

Badania terenowe: czerwiec-lipiec 2018

Prowadzący badania terenowe: Tomasz Duda, Zbigniew Głabiński, Daniel Szostak

Data wypełnienia formularza: wrzesień 2019

II. Formularz waloryzacyjny:

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A.: zabytki

I.A.a) obiekty sakralne:

Historyczna katedra (12 punktów)

brak

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6)

brak

Historyczny zespół sakralny dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

brak

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)
brak
Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD (za pierwsze dwie) (6)
brak
Sanktuarium historyczne o znaczeniu międzynarodowym (10)
brak
Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (jedno pierwsze) (6)
brak
Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)
brak
Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)
Figura NMP w Domacynie – cel licznych pielgrzymek i ośrodek kultu o randze regionalnej (3)
Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)
brak
Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)
brak
Aktualna siedziba biskupia (6)
brak
Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)
Gotycki kościół pw. Narodzenia NMP w Białogardzie (4)
Gotycki kościół pw. św. Michała Archanioła w Karlinie (4)
Ryglowy kościół pw. MB Wspomożenia Wiernych w Tychowie (4)

I.A.b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (12)
brak
Monumentalny zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (10)
brak
Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)
brak
Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)
Pałac Braunschweigów w Stanominie (gm. Białogard) (3)
Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)
Połamany Pałac – neoklasycystyczny pałac z XIX w. w Lubiechowie (gm. Karlino) (2)
Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy**) (6)
brak
Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu D (za pierwsze trzy***) (2)
Ruiny zamku biskupów kamieńskich w Karlinie (2)
Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu, niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)
Ruiny neogotyckiego pałacu rodziny von Podewils w Podwilczu (gm. Białogard) (1)
Ruiny pałacu rodziny von Podewils w Koziej Górze (gm. Karlino) (1)

I.A.c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)
brak

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

brak

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Historyczny układ Starego Miasta w Białogardzie, zachowany w znacznej części (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa**) (3)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Gotycka Brama Wysoka (Połczyńska) w Białogardzie (4)

Ryglowy budynek dworca kolejowego w Białogardzie (4)

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa***) (4)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy****) (3)

brak

Budynek, miejsca ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa*****) (1)

brak

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane w znacznej części ZD (4)

brak

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

brak

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Pozostałości średniowiecznych fortyfikacji miejskich w Białogardzie (1)

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

brak

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

brak

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

Pierwsza na świecie podwodna elektrownia wodna w Rościnie (gm. Białogard) (7)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

XVIII-wieczny młyn wodny w Karlinie (3)

Most kolejowy nad Radwią w Karlinie (3)

Ryglowy Spichlerz w Karlinie (3)

Historyczna, funkcjonująca stale linia kolejowa lub żeglugowa (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

brak

Historyczna, funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żeglugowa (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek**) (4)

brak

I.A.d) Obiekty militarne:

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części* ZD (4)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu dostępny sezonowo lub w mniejszej części** (2)

brak

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

brak

Pojedyncze obiekty forteczne dostępne częściowo, ruiny fortec (pierwsze dwie****) (1)

brak

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

brak

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień* (2)

Zabudowania bunkrów i schronów broni jądrowej Armii Radzieckiej w Podborsku (2)

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa)** (1)

brak

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30)

brak

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

brak

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano

nie dotyczy

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich, oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w języku polskim (za pierwsze pięć) (2)

brak

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (1)

brak

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego** (pierwsze pięć) (1)

brak

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu) (1)

brak

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze dwa) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (za pierwsze dwa) (1)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (1)

brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1)

brak

Własny materiał informacyjny w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1)

brak

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu

brak

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B.a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym (każdy) (8)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Pomnik ofiar obozu jenieckiego Stalag Luft IV w Modrolesie (gm. Tychowo) (2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (1)

Pomnik-głaz upamiętniający 700-lecie nadania praw miejskich – Białogard (1)

Pomnik – generator i turbina wodna elektrowni w Rościnie – Karlino (1)

Miejsca historyczne o międzynarodowym znaczeniu (do trzech) (8)

brak

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

Miejsce erupcji ropy naftowej w 1980 r. – Karlino (4)

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

brak

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Białogard – miejsce urodzenia księżnej Anny Komorowskiej, matki Matyldy, żony Filipa I Koburga, króla Belgów (3)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

brak

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu, niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

Białogard – miejsce urodzenia prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego (1)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

brak

I.B.b) Cmentarze historyczne:

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8)

brak

Nekropolia zbiorowa innych znanych w kraju osobistości (do trzech) (5)

brak

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Miejsce pochówku biskupów kamińskich – Wyspa Biskupia w Karlinie (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

brak

brak

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności – odejmuje się połowę przyznanych punktów

nie dotyczy

I.B.c) Budowle współczesne:

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) (5)

brak

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch*) (2)

brak

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej (do trzech**) (1)

brak

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech*) (5)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki):

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

brak

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Ziemi Karlińskiej – Karlino (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)

brak

Muzea typu skansenowskiego duże o przynajmniej regionalnym zasięgu (10)

brak

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)

brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

„Pasja zaciera granice” – wystawa czasowa o zasięgu regionalnym – Muzeum Ziemi Karlińskiej (2)

Wystawa „Morskie opowieści” – Muzeum Ziemi Karlińskiej (-)

Wystawa „Kajko i Kokosz uczą archeologii” w Muzeum Ziemi Karlińskiej (-)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

brak

Lokalne Izby Pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Izba Tradycji Regionalnej- Białogard (1)

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

brak

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Muzeum Ziemi Karlińskiej (2)

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (1)

Muzeum Ziemi Karlińskiej – j. niemiecki i j. angielski (1)

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

brak

Przewodniki elektroniczne (1)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do dwóch języków za każdy) (1)

brak

Przewodnicy obiektowi stali (2)

brak

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie** (1)

Muzeum Ziemi Karlińskiej – Karlino (1)

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej dwóch językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze dwa) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze dwa) (1)

brak

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed pięciu laty (1)

Gazeta Muzealna. Biuletyn Informacyjny – Muzeum Ziemi Karlińskiej (1)

Wersje obcojęzyczne własnych materiałów informacyjnych (min. dwie wersje) (1)

brak

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Muzeum Ziemi Karlińskiej - Karlino (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

nie dotyczy

Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch) (2)

nie dotyczy

Przy muzeach **regionalnych i lokalnych** punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Muzeum Ziemi Karlińskiej - Karlino (1)

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie) (2)

brak

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

brak

Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)

brak

Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broszury, foldery) (1)

brak

I.E. Eventy kulturowe

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

Rajd Monte Karlino – tradycyjny rajd samochodowy, jeden ze starszych tego typu w Polsce (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Bieg Papiński – Domacyno (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Bitwa o Krowę – coroczna impreza kulturowo-historyczna (4)

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym (jeden) (4)

brak

Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)

brak

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej ponad 4 dni (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

brak

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

brak

Z ofertą kulturową (do dwóch) (2)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze dwa) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (pierwsze dwa) (1)

brak

Dodatkowo za obsługę w językach obcych (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę) (1)

brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

ZOO, akwaria, parki dzikich zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (do trzech) (4)

brak

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (8)

brak

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

brak

Rezerwat przyrody na terenie regionu (poza parkami narodowymi i krajobrazowymi) (do trzech) (1)

Rezerwat przyrody „Cisy Tychowskie” (1)

Ogród Botaniczny, palmiarnia, arboretum (za pierwsze dwa) (4)

brak

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa) (2)

Park przypałacowy – Lubiechowo (2)

Park miejski duży kultywowany (pow. 4 ha) z obiektami sztuki (pierwsze dwa) (2)

brak

Park miejski duży, kultywowany bez obiektów sztuki* (pierwsze dwa) (1)

Park Orła Białego w Białogardzie (1)

Park miejski mniejszy (pow. 1-4 ha) z obiektami sztuki** (za pierwszy) (1)

brak

I.F. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (Białogard) (8)

Pomorska Droga Świętego Jakuba (Białogard, Karlino, Lubiechowo) (8)

Przebiegający przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6)

brak

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

brak

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

brak

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Wirtualne szlaki turystyczne przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

Szlak Misji Chrystianizacyjnej św. Ottona z Bambergu – Białogard (2)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

brak

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

brak

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

brak

Oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

brak

Dodatkowe wersje językowe objazdu z przewodnikiem (za pierwsze dwie) (1)

brak

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Centrum Informacji Turystycznej – Karlino (2)

Punkt IT – Białogard (2)

Informacja w językach obcych (za każdy język do trzech) (1)

Centrum Informacji Turystycznej – Karlino – język angielski i niemiecki (2)

Przewodnicy miejsca lub terenowi na zamówienie (3)

Białogard (3)

Przewodnicy miejsca lub terenowi (za każdy język do czterech) (1)

brak

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Białogard (2)

Karlino (-)

Tychowo (-)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

Białogard – język niemiecki (1)

Tychowo – j. niemiecki (1)

Pozostały aktualny materiał informacyjny* (1)

brak

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego (od dwóch języków) (1)

brak

II.B. Infrastruktura turystyczna

Hotele 5, 4, 3, 2, 1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane (za pierwsze dwa obiekty w każdej kategorii) (2)

*Royal House *** Białogard (2)*

*Hotel Tom&Tom *** Białogard (2)*

Kompleks Wypoczynkowy Petrico Park Karlino (2)

Hostel Białogard (2)

Hostel Przysłań - Rościno (2)

Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

brak

Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną (za pierwszy obiekt) (3)

brak

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)

brak

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Petrico Park - Karlino (1)

Restauracja Miętowa – Białogard (-)

Restauracja „Kowalewski” – Białogard (-)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

brak

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

brak

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22.00 (za pierwszą) (1)

brak

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24.00 (za pierwszą) (1)

brak

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Bistro „Jajo” - Białogard (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

Skręt Travel Białogard (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

brak

Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniejszej niż 50 km od centrum regionu (3)

brak

Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)

Dworzec kolejowy Białogard – na trasie Szczecin – Gdańsk oraz Poznań – Kołobrzeg (3)

Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)

brak

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec autobusowy – Białogard (2)

Przystanek autobusowy* na miejscu (za pierwszy) (1)

Karlino (1)

Tychowo (-)

Port pasażerski morski na miejscu (za pierwszy) (3)

brak

Czynna przystań* pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)

brak

Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)

Droga szybkiego ruchu S6 na terenie powiatu (4)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) Droga krajowa DK6 – na terenie powiatu (2)

Inne połączenia* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)

DW163 Wałcz – Kołobrzeg (1)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

Białogard (2)

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)

brak

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

brak

Stała oferta powozów, bryczek i inna retro (za pierwszą ofertę) (3)

brak

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę*) (1)

brak

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

brak

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych* (za każde stoisko do trzech) (2)

brak

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze dwa w ostatnim roku) (1)

brak

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej w ostatnich dwóch latach (2)

brak

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzującej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)

brak

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego

III. Instytucje kultury:

Teatr stały (pierwszy obiekt) (3)

brak

Filharmonia na miejscu (3)

brak

Stała oferta koncertów muzycznych* (za pierwszą ofertę) (2)

brak

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna** (za pierwsze dwie) (1)

Białogard – Międzypokoleniowy Zespół Teatralny „W Bramie” (1)

Opera na miejscu (2)

brak

Teatr muzyczny (operetka, rewia lub musical) na miejscu (za pierwszą ofertę) (2)

brak

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino Centrum – Centrum Kultury i Spotkań Europejskich, Białogard (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie regionu (2)

brak

Jeziora zdadne do kąpieli, dostępne ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

brak

Brzeg morski na terenie regionu (3)

brak

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Głaz „Tryglaw” – Tychowo – największy głaz narzutowy w Polsce (1)

Aleja dębów szypułkowych – Zwartowo (gm. Karlino) (1)

Wieża (punkty) widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)

Wzgórze z figurą NMP w Domacynie (1)

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)
brak

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt) (2)

Regionalne Centrum Turystyki i Sportu – Homanit Arena – Karlino (2)

Baseny otwarte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)
brak

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne rzeczne (za pierwszy obiekt) (2)

Plaża nad rzeką Radwią w Karlinie (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

English World – Szkoła Języków Obcych w Białogardzie (2)

Sezonowa* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)
brak

Stale centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Regionalne Centrum Turystyki i Sportu – Karlino (2)

Sezonowe* centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (1)
brak

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Stadion BOSiR – Białogard (1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)
brak

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)
brak

Lodowiska sezonowe* (za pierwszy obiekt) (1)
Karlino (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową

IV.A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)
brak

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)
brak

Obecność siedziby władz państwowych (5)
brak

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)
brak

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie

Oficjalne kurorty (za pierwsze trzy miejscowości) (4)
brak

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)
brak

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)
brak

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

brak

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Homanit Arena – Karlino (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

Prima Park Handlowy – Białogard (4)

Galeria Hosso – Białogard (2)

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

brak

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1)

brak

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

brak

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Związek partnerskich miast: Białogard – Teterow (Niemcy) (1)

Związek partnerskich miast: Białogard – Albano Laziale (Włochy) (1)

Związek partnerskich miast: Karlino – Wolgast (Niemcy) (1)

Związek partnerskich miast: Karlino – Skælskør (Dania) (1)

Podsumowanie:

kategoria I: 119

kategoria II: 41

kategoria III: 16

kategoria IV: 13

Łącznie: 189

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu białogardzkiego w zakresie turystyki kulturowej

Kategoria	Podkategoria	Liczba uzyskanych punktów	Maksymalna liczba punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A. Zabytki	54	473
	I.A. a) Obiekty sakralne	15	122
	I.A. b) Zamki i pałace	9	108
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne	28	140
	I.A. d) Obiekty militarne	2	18
	Dodatkowe punkty w kategorii I.A.	-	
	I.B. Miejsca historyczne lub znaczące	14	168
	I.B. a) Budowle historyczne i	12	102

	monumenty		
	I.B. b) Cmentarze historyczne	2	56
	I.B. c) Budowle współczesne	0	10
	I.C. Pojedyncze dzieła sztuki	0	72
	I.D. Muzea i wystawy	15	205
	I.E. Eventy kulturowe	14	150
	I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	0	16
	I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	4	53
	I.H. Szlaki kulturowe	18	106
	<i>RAZEM za kategorię I</i>	119	1243
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	12	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	14	51
	II.C. Infrastruktura komunikacyjna	15	32
	II.D. Promocja turystyczna	0	20
	<i>RAZEM za kategorię II</i>	41	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A. Instytucje kultury	3	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	3	14
	III.C. Oferta sportowa, rekreacyjna i edukacyjna	10	13
	<i>RAZEM za kategorię III</i>	16	39
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A. Instytucje w regionie	0	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	0	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	3	11
	IV.D. Oferta shoppingu	6	11
	IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów	4	4
	<i>RAZEM za kategorię IV</i>	13	57
SUMA (WSZYSTKIE KATEGORIE)		189	1453

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy potencjału metodą bonitacji punktowej

III. Ocena mikroregionu z punktu widzenia turystyki kulturowej

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego powiatu białogardzkiego (województwo zachodniopomorskie) wykazano, że analizowany mikroregion w najważniejszej dla oceny kategorii (I. Potencjalne cele turystyki kulturowej) uzyskał **119 punktów**. Zgodnie z przyjętym podziałem zaproponowanym przez A. Mikos von Rohrscheidt [2010, s. 447-472] oznacza to, że mamy do czynienia z jednostką administracyjną o **średnim potencjale** turystyczno-kulturowym (przedział punktowy 100-250). Warto zauważyć, że wartości te region przekroczył zaledwie o 19 punktów, co wskazuje na jego ciągle niestabilną sytuację w odniesieniu do rozwoju przestrzeni turystyczno-kulturowej i dość słabe znaczenie, jako cel podróży o charakterze kulturowym. Głębsza analiza zasobów, ich użytkowania oraz zmian w funkcjonalności, jakie nastąpiły w ciągu ostatnich kilku lat pokazuje jednak wzrost zainteresowania tą formą turystyki i intensyfikację działań na rzecz wykorzystania istniejących walorów i kreowania lokalnych produktów turystyki kulturowej. Znaczna część elementów potencjału powiatu (zagospodarowanie, baza towarzysząca oraz nowe produkty

turystyczne o charakterze wydarzeń), które w sposób istotny wpłynęły na jego ocenę powstała w latach 2010-2019, czyli w ciągu zaledwie dekady. Ich powstanie wiąże się również z szeroką dyskusją, jaka prowadzona jest w opisywanym powiecie w kontekście strategii rozwoju turystyki i budowania własnej marki [Głąbiński, Duda, Szostak 2018, s. 60-63].

Przyczyną słabego rozwoju infrastruktury turystycznej, jak również zróżnicowania form spędzania wolnego czasu paradoksalnie stały się lokalizacja i bliskość wybrzeża Morza Bałtyckiego. Położenie powiatu na skrzyżowaniu dróg krajowej nr 6 (DK6 – Szczecin-Gdańsk) oraz wojewódzkiej nr 163 (DW163 – Wałcz-Kołobrzeg), jak również sąsiedztwo dużego Koszalina sprawiają, że region posiada charakter tranzytowy, a przejezdni nie zatrzymują się tu (lub robią to niezwykle rzadko) na postój o charakterze krajoznawczym, kulturowym czy nawet rekreacyjnym. Stabilizacja takiego stanu rzeczy wzmocniona została w drugiej połowie 2019 r., kiedy to otwarta została droga ekspresowa S6, przebiegająca nieco na północ od granic powiatu (na odcinku Kołobrzeg-Koszalin) i wyciągająca zasadniczą część ruchu kołowego poza granice powiatu. Bliskość Kołobrzegu, kurortu i kąpieliska – jednego z najszybciej rozwijających się miejscowości turystycznych w Polsce dodatkowo osłabia znaczenie terenów ościennych i przyczynia się do ich marginalizowania oraz sprowadzania do roli regionów tranzytowych. Jedyną szansą na poprawę sytuacji i zatrzymanie, choć na chwilę, turysty w obszarze powiatu białogardzkiego wydaje się być wykreowanie unikatowego i oryginalnego produktu turystycznego, którego znaczenie znacznie będzie wykraczać poza granice regionu. Ze względu na bliskość zdecydowanie bardziej rozwiniętej przestrzeni rekreacyjnej oraz wypoczynkowej, jakim bez wątpienia jest strefa brzegowa Morza Bałtyckiego, istotne dla obszarów sąsiednich stają się działania na rzecz stworzenia alternatywy dla wypoczywających na plażach turystów. Tego typu działania mogą zatem stanowić szansę dla rozwoju produktu turystyki kulturowej lub kulturowo-przyrodniczej badanego obszaru.

Obszar powiatu białogardzkiego położony jest na historycznie strategicznym miejscu krzyżowania się szlaków handlowych i pielgrzymich z okresu średniowiecza. Tędy wiodł m.in. Szlak Solny, którym transportowano beczki z solą z Kołobrzegu (gdzie pozyskiwano cenny wówczas minerał metodą odparowywania solanek) w kierunku południowym, do Wielkopolski i dalej na południe Europy. Przez te tereny wiodła również trasa misji chrystianizacyjnej Ottona z Bambergu, który swoją pierwszą pielgrzymkę przez Pomorze w 1124 r. zakończył w Białogardzie, a także wędrowali tędy pielgrzymi do sanktuarium na Górze Chełmskiej koło Koszalina i w drugą stronę – w kierunku Europy Zachodniej i wielkich sanktuariów w Rzymie i Santiago de Compostela. Obecnie przez teren powiatu wiedzie zrewitalizowany szlak Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba – uznanego i certyfikowanego przez Radę Europy Europejskiego Szlaku Kulturowego [Duda 2014, s. 71-97]. Położone na terenie powiatu Karlino przez kilka stuleci pełniło funkcje jednego z najważniejszych ośrodków Biskupstwa Kamieńskiego. W samym mieście, w widłach Parsęty i Radwi w XIV w. wzniesiono zamek biskupi, którego pozostałości zobaczyć można do dziś. To jeden z najcenniejszych zabytków materialnych architektury średniowiecznej na terenie powiatu – w ruinie, ale podlegającej zabezpieczeniu i stopniowej rekonstrukcji. Do innych cennych obiektów zabudowy średniowiecznej na analizowanym obszarze należą również budowle sakralne, m.in. gotycki kościół pw. Św. Michała Archaniola w Karlinie oraz monumentalna ceglana świątynia pw. Narodzenia NMP w Białogardzie. W stolicy powiatu warte odnotowania są również pozostałości miejskich fortyfikacji obronnych – fragmenty kamienno-ceglanych murów oraz jedyna zachowana Brama Wysoka, zwana również Połączyńską. Czy na bazie tego typu elementów warto budować nowy wizerunek czy też produkt turystyki kulturowej regionu? Z jednej strony wydaje się, że interesująca historia, a zwłaszcza położenie na dawnych, niezwykle ważnych szlakach handlowych (np. Drodze Solnej czy szlaku Drogi Świętego Jakuba), może stanowić podstawę ciekawej narracji

i pozwoli wykorzystać wspomniane atuty w nowoczesnej interpretacji miejsca. Z drugiej natomiast, znaczenie i niewielka liczba zachowanych obiektów z czasów historycznych budzą wątpliwości odnośnie oddziaływania takiego produktu i jego konkurencyjnej oferty w stosunku do np. Kołobrzegu, czy nawet położonego niedaleko Koszalina.

Znacznie bardziej oryginalnymi walorami turystycznymi powiatu białogardzkiego są z pewnością zabytki techniki. Ich niewielka liczba i silnie zróżnicowany charakter nie sprzyjają jednak rozwojowi spójnej i skierowanej do szerokiego odbiorcy interpretacji. Istnieje jednak szansa, aby zainteresować nimi przejeżdżających przez region turystów, szczególnie w kontekście ich powiązań z bogatymi i często niezwykle cennymi walorami przyrodniczymi regionu. Szczególnie wyróżniają się tu zachowane obiekty hydrotechniczne, jak pozostałości maszyn elektrowni wodnych czy młynów, które eksponowane są w Karlinie, dobrze zachowany most kolejowy (łukowo-przęsłowy) nad Radwią oraz fragmenty pierwszej na świecie podwodnej elektrowni wodnej w Rościnie (gm. Białogard).

Na tle tego typu walorów, szczególnym zainteresowaniem nie tylko przyjezdnych, ale również lokalnych mieszkańców coraz częściej cieszy się wydarzenie z grudnia 1980 r., które miało miejsce pod Karlinem. Gwałtowna, wręcz katastrofalna erupcja ropy naftowej rozbudziła nadzieje i wyobraźnię lokalnej społeczności o stworzeniu w tym miejscu strefy tzw. Polskiego Kuwejtu. Od kilku lat planowane jest stworzenie w tym miejscu Muzeum Wybuchu Ropy, czy nawet znacznie szerzej pojmowanego Centrum Nauki i Techniki „Energia” [Głąbiński 2015, s. 43-59], które stałoby się nie tylko atrakcją turystyczną, ale również ośrodkiem edukacyjnym i swoistym centrum doświadczeń i interpretacji. Bardzo pozytywnie i z dużą nadzieją na stworzenie kreatywnego produktu turystycznego bazującego na wydarzeniu z lat 80. odnoszą się do tego pomysłu sami mieszkańcy Karlina, gminy, jak i całego powiatu [Głąbiński, Duda, Szostak 2018, s.67]. Według nich powstanie takiego obiektu mogłoby dać impuls do zdecydowanego przyspieszenia rozwoju turystyki w regionie.

Analizując potencjał turystyczno-kulturowy powiatu białogardzkiego, w sposób wyraźny uwidacznia się pewna regionalizacja w rozmieszczeniu elementów wpływających na atrakcyjność całego obszaru. Skupia się ona głównie w głównych ośrodkach administracyjnych poszczególnych gmin powiatu – Białogardzie, Karlinie i Tychowie. Pozostałe miejscowości i obszary wydają się być pozbawione wyraźnej dominanty, która pomogłaby wskazać dodatkowe punkty o dużym (lub choćby przeciętnym) potencjale turystyki kulturowej. Wyjątkiem są tu istniejące systemy szlaków tematycznych, których znaczenie jest nie do przecenienia. Słaba promocja i znikoma świadomość lokalnych mieszkańców stanowią jednak obecnie dość dużą przeszkodę do stworzenia na ich bazie interesującej oferty turystyczno-kulturowej. Wydaje się, że brakuje pomysłów na jeden, silnie zakorzeniony i bazujący na lokalnym autentyzmie produkt turystyczny, który pozwoli na zatrzymanie odwiedzających w regionie. Obecnie największe szanse ma koncepcja Centrum Nauki i Techniki, która – jeśli dojdzie do realizacji – może stać się największą atrakcją nie tylko powiatu białogardzkiego, ale również jedną z największych w Polsce północnej.

Przy okazji analizy waloryzacyjnej należy również wspomnieć o nielicznych, ale dość istotnych problemach, z którymi autor po raz kolejny próbował się zmierzyć podczas prac inwentaryzacyjnych. Ich główną przyczyną były trudności z dopasowaniem i klasyfikacją niektórych zasobów turystycznych regionu w kontekście ściśle określonych punktów arkusza waloryzacyjnego. Zdecydowanie brakuje oddzielnej klasyfikacji dla obiektów archeologicznych, tj. grodzisk, prehistorycznych miejsc kultu, dolmenów, cmentarzysk czy niezwykle cennych znalezisk i artefaktów, a także nawiązania do mniejszych, lecz często nie mniej znaczących obiektów sakralnych, jak przydrożne kaplice, znaki pielgrzymie lub figury, będące przedmiotem kultu. Przykładem w analizowanym regionie jest figura w Domacynie, która nie posiada statusu sanktuarium, ale jest znaczącym punktem na mapie turystyki religijnej i pielgrzymkowej Polski północnej, a poprzez interesującą historię stanowi

potencjalny cel wycieczek o charakterze kulturowym. W formularzu zabrakło także miejsca na elementy niematerialnego dziedzictwa kulturalnego regionu, jak np. legendy, historie czy ciekawe postacie i ich życie, które ostatecznie miało wpływ na postrzeganie dzisiejszego *genius loci* miejsca.

IV. Powiat białogardzki jako destynacja turystyki kulturowej

Ze względu na szczególne położenie geograficzne powiatu białogardzkiego, na zapleczu pasa nadmorskiego i dość mało skuteczną jego promocję, proponowane działania mają za zadanie przybliżyć region przyjezdnym i stworzyć podstawę do wykreowania markowego produktu turystyki kulturowej. W przeciwieństwie jednak do strefy nadmorskiej, gdzie istniejący popyt turystyczny kreuje ciągle nowe produkty, przed powiatem białogardzkim stoi zdecydowanie trudniejsze zadanie. Ograniczone walory turystyczne oraz słaba świadomość społeczna odnośnie wartości krajoznawczej terenu powodują, że należy skoncentrować się na tych potencjalnych zasobach, które dają największe szanse na wykreowanie przyjazdowego ruchu turystycznego. Turystyka kulturowa lub w szerszym ujęciu turystyka kulturowo-przyrodnicza, może stanowić pewną alternatywę dla przebywających bezpośrednio nad Bałtykiem turystów. Już nawet obecnie widać pewne zmiany, które nastąpiły w ciągu ostatnich 5 lat w przestrzeni turystycznej powiatu, a które wynikają ze zwiększającej się popularności dużych szlaków tematycznych, jak np. Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba.

Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu białogardzkiego i interpretacja jej wyników pozwoliły na wskazanie kilku form turystyki kulturowej, które wydają się mieć w regionie najlepsze warunki rozwojowe i mają szansę stać się w niedalekiej przyszłości celem podróży turysty kulturowego.

Turystyka kulturowo-przyrodnicza

Zasoby przyrodnicze powiatu białogardzkiego bazują głównie na trzech podstawowych elementach – budowie geologicznej i występujących tu pokładach ropy naftowej i gazu ziemnego, polodowcowej rzeźbie terenu z licznie występującymi pagórami morenowymi oraz pięknie wykształconych dolinach Radwi i Parsęty. O ile jednak te dwa ostatnie elementy generują w regionie głównie aktywność rekreacyjną i turystykę aktywną (spływy kajakowe, wędkarstwo, turystyka piesza i rowerowa), o tyle pierwszy z nich stanowi mocną podstawę do budowy produktu turystyki kulturowo-przyrodniczej. Pomysł powołania Centrum Nauki i Techniki „Energia” pojawił się już w pierwszej dekadzie obecnego stulecia. Jego powstanie wiązałoby się z silnym rozwojem przestrzeni turystycznej regionu i tej części kraju, ale wymagałoby zaangażowania nie tylko organizacji samorządowych, sponsorów czy firm bezpośrednio związanych z pozyskiwaniem gazu na tym terenie (PGNiG), ale również, a może przede wszystkim, lokalnych społeczności, którzy stworzą odpowiednią promocję i warunki masowo przyjeżdżającym turystom. Jak wspomniano już wyżej w niniejszym artykule, badania jakie przeprowadzili pracownicy Katedry Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu Szczecińskiego wskazały na bardzo pozytywny oddźwięk odnośnie planowanych inwestycji. Ich reakcja uważana jest za kluczową w powodzeniu i realizacji tego przedsięwzięcia.

Obecnie niewielkie działania związane z zasobami kulturowo-przyrodniczymi podejmowane są w kierunku zainteresowania przyjezdnych walorami hydrotechnicznymi regionu. Z pewnością najbardziej interesującym obiektem jest w powiecie elektrownia wodna w Rościnie, która jest najstarszą elektrownią podwodną na świecie. Część z zachowanych elementów – turbina wodna i generator zostały zdemontowane i wyeksponowane w Karlinie

do oglądania dla zwiedzających. Istnieje również spory potencjał wykorzystujący dawne młyny wodne, zachowane w kilku miejscach powiatu. Niestety, ich stan zachowania oraz niekiedy skomplikowana sytuacja własnościowa, nie pozwala na pełne wykorzystanie zasobów i stworzenie na ich bazie markowego produktu turystycznego.

Turystyka wydarzeń

Odpowiednio zarządzane, wypromowane i skierowane do szerokiego kręgu odbiorców wydarzenia kulturalne, historyczne, religijne jak również imprezy kultury masowej, w wielu przypadkach stanowią główny motyw przyjazdu turystów do regionu. Powiat białogardzki pod względem organizacji imprez o zasięgu ponadregionalnym, a nawet ogólnokrajowym czy międzynarodowym nie odbiega od innych powiatów w tej części województwa, wyraźnie ustępując jedynie sąsiedniemu powiatowi kołobrzeskiemu [Buryan, Mikos von Rohrscheidt 2014, s.95-108].

Największą, niemal sztandarową imprezą o charakterze turystycznym i nawiązującą do regionalnego dziedzictwa kulturowego jest inscenizacja tzw. Bitwy o Krowę, która każdego roku prowadzona jest pomiędzy dwoma miastami – Białogardem a Świdwinem. Wprawdzie bitwę wygrali białogardzianie, tradycja nakazuje każdego roku przekazywanie trofeum – krowich rogów pomiędzy tymi miastami. Inną imprezą o zasięgu ogólnokrajowym jest rajd samochodowy „Monte Karlino”, który uważany jest za najstarszą tego typu imprezę w Polsce. Jeżeli do tego dodamy jeszcze międzynarodowy Bieg Papieski, który odbywa się w okolicach Domacyna, jak również Święto Troci i Łososia w dolinie Radwi i Parsęty – region przedstawia się nam niezwykle atrakcyjnie pod względem oryginalności i unikatowości organizowanych na jego terenie imprez. Nowym produktem w kategorii wydarzenie mogłaby się stać impreza pod nazwą „Jarmark Biskupi”, który mógłby odwoływać się do dziedzictwa historycznego Karlina i istnienia zamku biskupów kamieńskich. Dotychczas prawie nie funkcjonujące w świadomości turystów Muzeum Regionalne mogłoby we współpracy z regionalnymi wytwórcami rękodzieła stworzyć interesujący program tego wydarzenia. Mógłby on się odbywać równocześnie w kilku miejscach m.in. na wyspie biskupiej oraz w sąsiedztwie Homanit Areny w czasie jednego z letnich weekendów. W tym czasie byłaby szansa na zainteresowanie turystów wypoczywających na morzem [Duda, Głabiński, Szostak 2017].

Turystyka militarna

Forma turystyki edukacyjnej i poznawczej bazująca na nieczynnych już obiektach militarnych oraz miejscach związanych z działaniami II wojny światowej już od dłuższego czasu stanowi jeden z najbardziej popularnych kierunków rozwoju turystyki kulturowej. Fascynacja niedostępnym lub pozostałościami wydarzeń, które często dotyczą dość tragicznych wydarzeń z historii Narodu, przy odpowiedniej interpretacji oraz bazującej na rzetelnej wiedzy narracji może kreować markowe oferty na rynku turystycznym. Potencjał dla tego typu działalności znajduje się także na terenie powiatu białogardzkiego. Dotyczy głównie dwóch miejsc/obiektów – różniących się od siebie czasem powstania i charakterem. Jednym z nich są pozostałości niemieckiego obozu jenieckiego Stalag Luft IV, który znajdował się w okolicach Modrolasu (gm. Tychowo) i został stworzony do przetrzymywania zestrzelonych lotników alianckich. Stąd też w lutym 1945 r. wyruszył w trasę tzw. „Marsz Śmierci”, podczas którego jeńcy przymusowo pieszo pokonali niemal 1000 km (do obozu w Dolnej Saksonii). Drugie miejsce, posiadające duży potencjał turystyczny znajduje się w niedalekim Podborsku, a właściwie w lasach otaczających tę miejscowość. Są to pozostałości ogromnego silosa-bunkra, w którym Armia Czerwona stacjonująca m.in. w Białogardzie oraz Bornem Sulinowie przechowywała głowice broni jądrowej. Miejsce to, obecnie opuszczone, nie jest niestety odpowiednio zagospodarowane pod kątem rozwoju turystyki. Odpowiednio

przygotowana interpretacja, jak również minimalnie poprawiona dostępność i infrastruktura towarzysząca przyczyniłyby się do zwiększenia zainteresowania miejscem i rozwoju interesujących ofert turystyki kulturowej.

Turystyka religijna

Pomorze Zachodnie, podobnie jak większa część Polski zachodniej nie należy do najbardziej popularnych celów turystyki religijnej i pielgrzymkowej. Są to regiony uważane za dość marginalne pod względem tradycji religijnych i popularności pielgrzymowania do miejsc świętych [Duda 2016, s.119-136]. Tymczasem ziemia białogardzka znana była przez średniowiecznych pielgrzymów niemal od początków chrześcijaństwa na Pomorzu. To w Białogardzie swoją misję chrystianizacyjną zakończył w XII w. biskup, święty Otton z Bambergu. Od tej pory region ten rozwijał się jako obszar wcielony w chrześcijańską cywilizację europejską, co skutkowało m.in. powszechnym pielgrzymowaniem do miejsc świętych. Tędy wędrowali pątnicy do Santiago de Compostela (obecnie wiedzie tędy szlak Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba), jak również do lokalnych sanktuariów i miejsc kultu (m.in. na Górę Chełmską koło Koszalina). Po rewitalizacji pomorskiego *Camino* w 2013 r. na szlak ponownie wyruszają pielgrzymi i turyści niemal z całego świata. Popularność dróg jakubowych, a także ich rozpoznawalność niemal w każdym zakątku globu sprawiają, że odpowiednio wypromowane w regionie mogą stać się szybko rozwijającą się ofertą turystyki kulturowej.

Karlino przez kilka stuleci pełniło funkcje jednego z najważniejszych ośrodków Biskupstwa Kamieńskiego, a w samym mieście, w widłach Parsęty i Radwi wzniesiono w XIV w. zamek biskupi. Obecnie obiekt jest w ruinie, ale od kilku lat prowadzone są tu prace rewitalizacyjne. Temat biskupstwa w Karlinie jest jednym z całkowicie niewykorzystanych jeszcze elementów potencjału kulturowo-turystycznego regionu.

Jednym z najbardziej znanych i popularnych miejsc pielgrzymkowych w powiecie białogardzkim jest Domacyno i stojąca na wzgórzu figura Matki Bożej Królowej Świata, która postawiona została tu w 1995 r. na zlecenie ofiarodawcy, byłego mieszkańca wsi, który ożenił się z Filipinką i zamieszkał w Australii. Figura upamiętnia pobyt papieża Jana Pawła II w Koszalinie i od razu stała się celem licznych pielgrzymek i miejscem licznych wydarzeń o charakterze religijnym i turystyczno-religijnym.

Bibliografia:

- Buryan P., Mikos v. Rohrscheidt A., 2014, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kołobrzeskiego*, Turystyka Kulturowa, vol.6 (2014), s. 95-108
- Duda T., 2014, *Waloryzacja i analiza potencjału turystyczno-kulturowego zachodniopomorskiej części Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba*, Turystyka Kulturowa nr 12/2014, s. 71-97
- Duda T., Głabiński Z., Szostak D., 2017, *Strategia rozwoju turystyki dla gminy Karlino do 2020*, opracowanie dokumentu strategii, Karlino
- Głabiński Z., 2015, *Projektowane Centrum Nauki i Techniki „Energia” w Karlinie – nowa atrakcja turystyczna na Pomorzu Zachodnim*, Przegląd Zachodniopomorski, nr 4, s. 43-59
- Głabiński Z., Duda T., Szostak D., 2018, *Świadomość lokalna mieszkańców jako czynnik rozwoju turystyki na przykładzie gminy Karlino*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr. 535/2018, Wrocław, s. 59-71
- Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (wyd.2), wyd. KulTour.pl, Poznań